

UNITED
BY OUR
DIFFERENCE

Omvärldsanalys Orsa

2012-08-06

Upprättad av: Lina Westerlund

Uppdragsnr: 10164277		
Daterad: 2012-08-06		
Handläggare: Lina Westerlund		

Omvärldsanalys Orsa

Kund

Orsa Kommun

Konsult

WSP Samhällsbyggnad
Nybrogatan 20B
79172 Falun
Tel: 023-78 39 50
Fax: 023-78 39 99
WSP Sverige AB
Org nr: 556057-4880
Styrelsens säte: Stockholm
www.wspgroup.se

Kontaktpersoner

Lina Westerlund, 023-78 39 69

Anders Wigren, 08-688 77 62

Uppdragsnr: 10164277		
Daterad: 2012-08-06		
Handläggare: Lina Westerlund		

Innehåll

1	BAKGRUND OCH SYFTE	4
2	GLOBALA TRENDER	4
3	SVERIGE, DALARNA, ORSA	5
4	JÄMFÖRELSE MED ANDRA PENDLINGS- OCH TURISTKOMMUNER	5
5	REGIONAL ATTRAKTIVITET – TILLVÄXTMOTOR I EN GLOBAL VERKLIGHET	6
5.1	ATTRAKTIVA REGIONER	6
5.2	KOMPETENS	7
5.3	GEOGRAFI OCH TILLGÄNGLIGHET	7
5.4	FLERNIVÅSTYRNING OCH SEKTORSSAMORDNING FÖR ATTRAKTIVITET	7
6	HÖGSKOLAN DALARNA	8
7	SAMMANFATTNING OCH SLUTSATSER	8
7.1	TURISM	8
7.2	BEFOLKNING.....	9
7.3	RÅVAROR.....	9
7.4	UTMANINGAR.....	9

Uppdragsnr: 10164277		
Daterad: 2012-08-06		
Handläggare: Lina Westerlund		

1 Bakgrund och syfte

Orsa Kommun tar under 2012-2013 fram en kommunal utvecklingsplan (KUP). I KUP beskrivs kommunens målbild och utveckling. Ett av syftena med KUP är att ta fram en process/struktur för hur kommunen ska hantera och samordna sina kommunala styrdokument för att på så sätt förenkla och förbättra det strategiska utvecklingsarbetet i vår vardag. KUP är alltså det "Utvecklingshjul" som kommunen ska bygga och som skall rulla kontinuerligt framåt och ÖP är det "avtryck på kartan" som KUP lämnar efter sig.

Denna rapport är en sammanfattning av en analys av globala trender, en omvärldsanalys och en jämförelse mellan pendlings- och turistkommuner framtagna av Anders Wigren (WSP). Den innehåller även uppgifter från Tillväxtanalys samt från den regionala aktören Högskolan Dalarna. En sammanfattning av samtliga underlag och analyser sammanfattar de viktigaste punkterna i slutet av rapporten.

Omvärldsanalysen ska ligga till grund för den kommunala utvecklingsplanen genom att visa på vad som händer på global nivå, hur Orsa påverkas av det och hur Orsa kan försöka dra nytta av de möjligheter som uppstår tack vare den globala utvecklingen. En jämförelse med kommuner med liknande förutsättningar görs också.

2 Globala trender

Det finns många trendanalyser. Den trendspaning som presenteras här är hämtad från The European Environment, state and outlook 2010, assessment of global megatrends. Tillhörande diagram och figurer till analysen framgår av Bilaga 1.

Världens befolkning fortsätter att öka om än i något långsammare takt än tidigare. Europas andel av världens befolkning beräknas minska i framtiden. Afrika och Latinamerika ökar sina andelar. Europas och Nordamerikas befolkning åldras samtidigt som de snabbt växande länderna i Afrika och Latinamerika får en betydligt yngre befolkning. Afrikas befolkning växer och samtidigt blir de alltmer välutbildade.

Urbaniseringen fortgår och detta gör att inkomsterna och välfärden ökar ytterligare för befolkningen i framförallt Asien, Afrika och Latinamerika. Det växer fram en medelklass i tillväxtländerna som blir allt rikare. Den snabba tillväxten av en allt rikare medelklass i tillväxtländerna är följd av en snabb tillväxt i dessa länders BNP. En bidragande orsak till att BNP ökar snabbt i tillväxtländerna är att exporten som andel av BNP ökar. Ökad handel ger ökad ekonomisk tillväxt. Särskilt i Kina är detta tydligt. Av den samlade handeln globalt tappar Europa andelar till bland andra Kina och snabbväxande länder i Asien.

Klimatförändringarna slår hårdare mot södra jordklotet än norra. Dessa förändringar kan skapa en migration norrut. När inkomsterna ökar höjs nivån på konsumtion och produktion. Detta ökar efterfrågan på bland annat biomassa och avfall.

Ökade inkomster förändrar sjukdomsbilden och dödsorsakerna, Tillväxtländernas befolkning förväntas få samma sjukdomar som finns nu i de rika länderna. Detta skapar exportmöjligheter av hälso- och sjukvård.

Ökade inkomster i utvecklingsländerna ger nya turistströmmar. Sverige har stora möjligheter att ta marknadsandelar på den snabbt växande turistmarknaden. Men då

Uppdragsnr: 10164277		
Daterad: 2012-08-06		
Handläggare: Lina Westerlund		

måste marknadsföring göras i otraditionella länder. Inte bara turism utan även klimatförändringar kan skapa en ökad invandring till Sverige.

Slutsatser:

- Klimatförändringar och ekonomisk tillväxt kan öka Orsas attraktivitet
  - Ökad inflyttning från utlandet (ger arbetskraft och en ung befolkning)
  - Ökad turism och ökad efterfrågan på råvaror (ger sysselsättning och inkomster)
- Orsa har en hög attraktivitet hos inflyttare från utlandet
- Men de kommer inte i arbete
- Hur ska den ökade efterfrågan på turism och råvaror mötas?

Det är framförallt den ökade turismen och klimatförändringarna som är intressanta globala trender för Orsa. Blir det varmare i södra Europa kan det hända att många människor söker sig norr ut sommartid. Detta öppnar för expansion av turismen i Orsa och övriga Sverige som då kan erbjuda turism i svalare klimat. Övergången till att använda biomassa som energi ger fördelar åt regioner som har relativt mycket skog, bland andra Orsa.

3 Sverige, Dalarna, Orsa

Trenden i Sverige är fortsatt urbanisering och snabb sysselsättningstillväxt i den privata tjänstesektorn.

I Dalarna är de mindre arbetsmarknadsregionerna mera attraktiva än i genomsnitt för Sverige. Det är två saker som förklarar detta. För det första har de mindre regionerna i Dalarna en mera gynnsam branschstruktur vilket innebär en större tyngdpunkt mot branscher som växer snabbt i hela Sverige. De små regionerna i Dalarna är inte industriella bruksorter på samma sätt som många andra småregioner. För det andra har de små arbetsmarknadsregionerna i Dalarna en större andel små företag än genomsnittet för småregioner i Sverige. Andel sysselsatta i små företag har en positiv påverkan på sysselsättningstillväxten.

Bland de mindre kommunerna hävdar sig Orsa väl framför allt när det gäller tillväxt i sysselsättningen i privata tjänster.

Liksom i många andra kommuner är en grundläggande utmaning att attrahera inflyttare i arbetsför ålder samt jobba med att få de undersysselsatta i arbete.

4 Jämförelse med andra pendlings- och turistkommuner

För att bättre kunna förstå Orsas förutsättningar följer här en kort jämförelse mellan Orsa, andra pendlingskommuner och turistkommuner. Hela analysen med diagram och figurer återfinns i bilaga 2.

Orsa klassas som en pendlingskommun. Malung-Sälén och Åre klassas som turistkommuner. Definitionen följer SKL: s indelning i kommungrupper. Orsa har tillräckligt stor utpendling (till Mora) för att klassas som en pendlingskommun.

Uppdragsnr: 10164277		
Daterad: 2012-08-06		
Handläggare: Lina Westerlund		

Malung-Sälen och Åre har mindre utpendling och en större andel av dagbefolkningen sysselsatta i turistrelaterade branscher.

Pendlingskommuner har i genomsnitt en gynnsammare befolkningsutveckling än turistkommuner. Pendlingskommuner har dock i genomsnitt långsammare sysselsättningstillväxt än turistkommuner.

Pendlingskommuner har en mindre obalans mellan befolknings- och sysselsättnings-tillväxt än turistkommuner. Pendlingskommuner har en lägre produktionsvärde per sysselsatt och en långsammare tillväxt än turistkommuner.

Orsa har goda förutsättningar att stärka turistbranschen mycket tack vare bättre möjligheter att attrahera arbetskraft. En åldrande befolkning ökar behovet av personal i vård och omsorg. En åldrande befolkning gör dock att andelen av befolkningen i arbetsför ålder minskar. Då finns det risk att det blir brist på arbetskraft. För att minska den risken behöver det flytta in personer i arbetsför ålder som kommer i arbete. Det finns fakta som talar för att en sådan satsning ger flera jobb och höjer BRP per capita i kommunen.

Orsa har färre invånare och färre sysselsatta än den genomsnittliga pendlings- och turistkommunen. Tillväxten är snabb i Orsa, särskilt sysselsättningstillväxten. Orsa har en låg bruttoregionprodukt per sysselsatta och långsam tillväxt jämförelsevis.

5 Regional attraktivitet – tillväxtmotor i en global verklighet

Följande är hämtat från Tillväxtfakta 2012. Den är framtagen av Tillväxtanalys. Tillväxtanalys har regeringens uppdrag att analysera och utvärdera svensk tillväxtpolitik, genomföra utlandsbaserad omvärldsbevakning och skapa globala mötesplatser.

Tillväxtfakta 2012 lyfter fram *regional attraktivitet* med nyckelord som kompetens och tillgänglighet. Den visar hur strukturomvandlingen resulterar i att allt fler flyttar till de stora tätortsområdena, där inte minst de nya tjänstenäringarna växer på de regionala marknaderna. Alla fakta pekar vidare på att denna urbanisering fortsätter, men detta är självfallet inte en naturlag. Malmfälten, som tidigare sågs som utflyttningstrakter, ser nu en snabb expansion med ett skriande behov av arbetskraft och stor brist på bostäder. Det var få som för 15–20 år sedan kunde föreställa sig de höga råvarupriserna som idag ger gruvorterna ett uppsving.

Urbanisering betyder inte bara flytt till storstäder utan också omflyttningar och befolkningskoncentration inom regionerna. I till exempel norra Sverige koncentreras befolkningen till tätorter, medan ett utspritt boende är mer vanligt i södra Sverige.

5.1 Attraktiva regioner

Ett nyckelord i årets Tillväxtfakta är regional attraktivitet; att attrahera eller dra till sig kapital, arbetskraft och besökare. Här diskuteras olika teorier och praktiska resonemang om vad som bäddar för attraktivitet. Det kan vara naturgivna tillgångar: råvaror, grödor, skogar, hav eller fjäll. Det kan också vara god service och infrastruktur. Tillväxtanalys studier visar att attraktivitet för det mesta bottnar i ett gott politiskt ledarskap, förekomsten av eldsjälur och en rik flora av fungerande nätverk.

Uppdragsnr: 10164277		
Daterad: 2012-08-06		
Handläggare: Lina Westerlund		

Grundläggande är ett gott företagsklimat med företagare som kan och vill utveckla och förnya. Viktiga inslag för attraktivitet är vidare en god samhällsservice och ett rikt kulturliv i vid mening. Det är således inte en faktor, utan många, som avgör om orter eller regioner får härberga företagen i de globala värdekedjorna.

5.2 Kompetens

Den kanske mest avgörande faktorn för attraktivitet är tillgången till kompetens i vid mening. Det gäller att kunna fylla företagets behov av arbetskraft. Studier från Tillväxtanalys visar att de multinationella företagen lyfter upp behovet av kompetens som avgörande för investeringar i Sverige. Kompetens handlar om allt från grundläggande skolkunskaper via kontinuerlig utveckling till den excellenta forskningen. Men det är inte bara företagen i näringslivet som behöver kompetens. Lika viktigt för en attraktiv region är att kunna erbjuda en god samhällsservice: vård, skola och omsorg. Här visar prognoserna att stora delar av landet får svårt att täcka behovet av arbetskraft med adekvat utbildning. Den stora frågan är inte längre arbetslöshet utan brist på arbetskraft. Frågan är: Hur ska vi få arbetskraften att räcka till? Vem ska göra jobbet i de multinationella företagen och vem ska ta hand om våra skolbarn och åldringar?

5.3 Geografi och tillgänglighet

Beskrivningar och analyser pekar på att det finns en koppling mellan storleken på den regionala arbetsmarknaden och på en uthållig befolkningstillväxt. En grundläggande anledning är att en större marknad erbjuder flera valmöjligheter för arbetsgivare och anställda, och ofta bättre tillgång till de producenttjänster som företagen behöver för att kunna höja sin produktivitet. Det blir därför naturligt att som en viktig regional strategi tala om regionförstoring som ett sätt att stärka en regions attraktivitet, även om förutsättningarna för detta skiljer sig åt mellan landets olika delar.

Både den interna tillgängligheten och kopplingarna till den större omvärlden är i mångt och mycket beroende av en god fysisk infrastruktur i form av vägar, järnvägar, hamnar och flygplatser. I den alltmer uppkopplade världen blir också de digitala näten viktigare och ger förutsättningar för nya former av tillgänglighet; att finna nya roller i regionala, nationella och globala strukturer.

5.4 Flernivåstyrning och sektorssamordning för attraktivitet

Prognoser är inte sanningar, utan bör ses som väckarklockor som kan mana till handling. Men en sak vet vi säkert, och det är att det kommer att krävas en fortsatt förmåga till omställning och förnyelse. Företag och verksamheter som tidigare varit centrala kommer att stagnera och andra kommer att behöva växa. Framtidens regionala vinnare måste klara av nedgångar och ha en god återhämningsförmåga.

Först när en region kan möta grundläggande behov, svara upp mot kraven och ge ”det där lilla extra”, blir den attraktiv för framtidens investerare, inflyttare och besökare. Det är många faktorer som spelar in. Den regionala tillväxtpolitiken och EU:s olika program ska bidra till attraktivitet och återhämningsförmåga.

Uppdragsnr: 10164277		
Daterad: 2012-08-06		
Handläggare: Lina Westerlund		

Att främja tillgänglighet och kompetens handlar dock ofta om mer än regionala tillväxtprogram. Den grundläggande tillgängligheten formas av infrastruktur i vid mening. Den nationella planeringen och finansieringen måste skapa effektiva och hållbara strukturer som matchar nationella planer med behoven på regional och lokal nivå; det vi kallar ”flernivåstyrning”.

Ett genomgående tema är att bejaka att attraktivitet är ett mångfacetterat begrepp. Det gäller att kombinera attraktivitetsfaktorerna på bästa möjliga sätt inom ramen för en ”sektorssamordning” på rätt nivå.

6 Höskolan Dalarna

Erik Westholm, professor i kulturgeografi vid Höskolan Dalarna, anser att följande områden kan vara viktiga för Orsas framtid:

Skogen i Orsa kommun kan användas som råvara i tillverkningsindustri. Skogens tillgångar kan också nyttjas i turismen, t.ex. dess vilda natur eller landskapet i stort.

Mark kommer i framtiden att bli en bristvara och kommunen behöver ta ställning till hur marken ska förvaltas i framtiden. Hur används marken på bästa sätt? Tillåts exploatering? Till viken grad? Beskrivs Orsa som en kommun med nära till naturen? Vilket värde har just det faktum att invånarna i Orsa har många kvadratmeter per person?

På grund av den åldersförskjutning som finns i kommunen behöver man se över hur man ska kunna förse kommuninvånarna med vård och omsorg.

Kommunen behöver arbetskraft och bör se över vilken inflyttning som finns idag och vilken typ av inflyttning som önskas.

I små orter kan enstaka personers eller grupper engagemang och drivkraft ha stor betydelse för orten och kommunen. Att hitta dessa personer samt att förvalta dem är viktiga frågor.

Den tekniska utvecklingen har inte, som man i början trodde, bidragit till att urbaniseringen minskade. Dock finns idag helt andra möjligheter för boende på landsbygd att ta del av det utbud som finns på internet vilket kan ge en känsla av tillhörighet och ett mindre behov av att flytta till storstäder. Kulturella och sociala skillnader utjämnas.

Den tekniska utvecklingen har också bidragit med stora möjligheter för turistnäringen då marknadsföring kan ske på ett helt annat sätt idag. Det är dock här viktigt att använda internet på rätt sätt för att synas/hittas.

7 Sammanfattning och slutsatser

7.1 Turism

Det är framförallt den ökade turismen och klimatförändringarna som är intressanta globala trender för Orsa. Blir det varmare i södra Europa kan det hända att många människor söker sig norr ut sommartid. Detta öppnar för expansion av turismen i Orsa och övriga Sverige som då kan erbjuda turism i svalare klimat.

Uppdragsnr: 10164277		
Daterad: 2012-08-06		
Handläggare: Lina Westerlund		

Orsa klassas idag som pendlingskommun och har bland annat stort utbyte med Mora och det utbud av arbetstillfällen, handel och sjukvård som finns att ta del av där. Orsa har också stor potential att bli mer lik en turistkommun eftersom turismen redan idag är viktig för Orsa och bedöms kunna spela en allt större roll i framtiden tack vare de globala trender som kan ses idag.

7.2 Befolkning

Regional attraktivitet beror inte bara på en faktor. För Orsa kan naturtillgångar såsom råvaror, skogar och fjäll väga tungt liksom förekomsten av eldsjälar och en rik flora av fungerande nätverk med företagare som kan och vill utveckla och förnya.

Tillgång till kompetens är också en viktig faktor för Orsa. Det gäller att kunna fylla företagets behov av arbetskraft samt att kunna erbjuda bra vård, skola och omsorg.

Klimatförändringar och ekonomisk tillväxt kan öka Orsas attraktivitet genom ökad inflyttning från utlandet (ger arbetskraft och en ung befolkning).

7.3 Råvaror

Övergången till att använda biomassa som energi ger fördelar åt regioner som har relativt mycket skog, bland andra Orsa. Skogen som råvara i tillverkningsindustrin är också av stor vikt för Orsa.

Mark kommer i framtiden att bli en bristvara och kommunen behöver ta ställning till hur marken ska förvaltas i kommande planer och visioner.

7.4 Utmaningar

Hur ska Orsa få arbetskraften att räcka till? Vem ska ta hand om skolbarn och åldringar? Orsa har en hög attraktivitet hos inflyttare från utlandet men de kommer inte i arbete som det ser ut idag.

Hur ska den ökade efterfrågan på turism och råvaror mötas?

Skogen som råvara och turistattraktion får en viktig roll. Hur ser man till att skogens värden tas till vara på ett hållbart sätt? Och hur förvaltas marken på bästa sätt?

Hitta och ta vara på kommunen eldsjälar.

Marknadsföring och nätverkande på många olika sätt blir viktigt för att attrahera inflyttare och turister.